

RECEPT VOOR DE TOEKOMST

De opbrengst van het eerste Meedenkgesprek over zorgzame buurten in stadsdeel Centrum

De komende maanden gaat stadsdeel Centrum van de gemeente Amsterdam in gesprek met bewoners, experts en partners over het ontwikkelen van zorgzame buurten in de binnenstad. Tijdens drie Meedenkgesprekken verzamelt het stadsdeel suggesties die nodig zijn om van onze binnenstad een plek te maken die leefbaar is voor iedereen, in het bijzonder voor 65-plussers. De inzichten die worden opgehaald tijdens de Meedenkgesprekken bundelen we in een groeiend Recept voor de Toekomst.

EDITIE #1:

TOEKOMSTBESTENDIGE

WOONVORMEN

Tijdens de eerste editie zoomden we in op de ontwikkeling van toekomstbestendige woonvormen in stadsdeel Centrum. Daar is het de hoogste tijd voor. Het aantal 65-plussers in de binnenstad groeit snel en het aantal woningen dat geschikt is voor bewoners die (zwaardere) zorg nodig hebben, is beperkt.

Een heel aantal vragen passeerden de revue, zoals: waar en hoe kunnen we de groeiende groep 65-plussers waardig huisvesten? Hoe kunnen we woningen toekomstbestendig maken? Welke woonvormen kunnen we ontwikkelen die wonen, zorg en welzijn combineren?

Vanuit de gemeente vertelde stadsdeelbestuurder **Lotte Terwel** waarom ze initiatief heeft genomen voor de meedenkgesprekken enkwartiermaker ouderenhuisvesting **Sanne van der Lelij** schetste de beleidscontext. Sprekers **Willemijn Souren** van Woonzorg Nederland en **Thomas van Leeuwen** van ontwerpbureau D/DOCK zorgden voor inspiratie. Cornelis Serveert begeleidde de gesprekken en bundelde de suggesties die werden verzameld in dit eerste Recept voor de Toekomst.

SITUATIESCHETS

Het stadsdeel Centrum bestaat uit de historische binnenstad samen met de uitbreidingen uit de 16e en 17e eeuw. In de veelal oude gebouwen wonen vaak oudere bewoners; het aandeel 65-plussers in stadsdeel Centrum is hoger dan gemiddeld in Amsterdam. Een aantal feiten op een rijtje:

- Er is een groot aantal vooroorlogse woningen, die vaak moeilijk toegankelijk zijn.
- 70% van de 65-plussers in de binnenstad woont op dit moment in een woning die niet geschikt is om (zwaardere) zorg te ontvangen.
- Naar verwachting verdubbelt het aantal 80-plussers in 2032.

De ervaring leert dat de lichtere zorgvraag toeneemt vanaf 75 jaar. De zwaardere zorgvraag neemt toe vanaf 85 jaar. We krijgen de komende jaren dus te maken met een fors groeiende zorgvraag, terwijl het beschikbare zorgpersoneel schaars is en de vacatures niet ingevuld geraken. Er is dus werk aan de winkel. We moeten nadenken over nieuwe manieren om wonen en zorg te combineren en organiseren. Niet meer van hetzelfde, maar vooral anders.

- Lotte Terwel, Stadsdeelbestuurder Amsterdam Centrum

“ALS WE ALLEEN MAAR MEER VAN HETZELFDE BLIJVEN DOEN, GAAN WE DEZE GIGANTISCHE KLUS NIET KLAREN MET ELKAAR.”

SUGGESTIES VOOR

TOEKOMSTBESTENDIGE WOONVORMEN

Van de behoefte aan verbinding tot wonen over generatiegrenzen heen: hieronder bundelen we de suggesties die de sprekers en deelnemers samen verzamelden.

INSPIRATIESPREKER #1 WILLEMIJN SOUREN

Willemijn Souren is programmamanager bij Woonzorg Nederland, een woningcorporatie die landelijk actief is. In Amsterdam hebben ze wooncomplexen zoals de Flesseman, de Bouwmeester en het Marius ten Catehof. Op dit moment wordt ook hard gebouwd aan wooncomplex Stadsveteraan voor 55-plussers in het Amstelkwartier.

- Willemijn Souren, programmamanager Woonzorg Nederland

“WIJ LEREN ALS CORPORATIE DAT WE NIET ALLES ZELF MOETEN BEDENKEN. DOOR EEN STAPJE TERUG TE DOEN EN HET BEHEER TERUG TE GEVEN AAN DE BEWONERS ONTSTAAN VAAK DE BESTE IDEEËN.”

SUGGESTIES VOOR WONINGCORPORATIES

Het belang van samenwerken

- Ga voor je start met bouwen op zoek naar potentiële huurders en stel hen gerichte vragen, zoals: "Wat vinden jullie belangrijk?" en "Hoe willen jullie wonen?"
- Richt samen met de bewoners een beheercoöperatie op. Zo geef je hen de kans om zelf activiteiten te ontwikkelen en uit te voeren en ontmoetingsruimtes in het pand in te richten.
- Vraag je bewoners wat ze zélf willen. Zeker in Amsterdam, waar vrijwel alles voorhanden is op een steenworp afstand van huis, is het belangrijk om specifieke noden in kaart te brengen. Durf als corporatie een stapje terug te zetten.
- Werk met community builders en lokale 'bewonersconsulenten': beroepskrachten in de woonvorm die voldoende lokaal geworteld zijn en die dagelijks contact hebben met de bewoners.
- Laat de bewoners zelf een infobalie bemannen. Het is hun pand, zij zien wie binnenkomt, wijzen nieuwe mensen de weg, maken een praatje... Zo vang je op kleine schaal ook personeelstekort in de zorg op.

- Werk samen met nabijgelegen maatschappelijke initiatieven, die bijvoorbeeld kunnen zorgen voor lunch en kopjes koffie en thee.
- Zoek samenwerkingen op met nabijgelegen onderwijsinstellingen, zoals voorgezet speciaal onderwijs en praktijk onderwijs. Laat jongeren stage lopen in woonvormen; bijvoorbeeld door ze een rol te geven in de programmering van ontmoetingsruimtes. Een stage die aansluit bij de interesses van jongeren is een win-win voor onderwijs en zorg.

Het belang van ontmoeten

- Investeer (tijdig) in gemeenschapsvorming. Het helpt als toekomstige burens elkaar al leren kennen tijdens het bouwproces. Dat maakt het ook makkelijker om de grote stap te zetten om te verhuizen, waar veel mensen en zeker ook 65-plussers enorm tegenop kunnen zien.
- Denk na over bestemmingen die aansluiten bij de behoeften en wensen van de mensen die in je complex wonen én in de omliggende buurt. Ontwikkel bijvoorbeeld een gemeenschappelijke ruimte waar iedereen uit de buurt terecht kan voor ontmoeting en deelname aan activiteiten.

- Thomas van Leeuwen, expert architectuur en ruimtelijke ordening D/DOCK

"IK VIND HET JUUST LEUK OM TUSSEN ANDERE
LEEFTIJDEN TE WONEN. WE LEVEN VEEL TE VEEL IN
ONZE BUBBELS EN DAT MOETEN WE DOORBREKEN."

INSPIRATIESPREKER #2: THOMAS VAN LEEUWEN

Thomas van Leeuwen is expert architectuur en ruimtelijke ordening bij D/DOCK, een ontwerp bureau dat onder meer het atrium van het Sarphatius huis omtoverde tot een knusse, mobiele binnentuin. Het is een plek geworden waar verschillende generaties samen kunnen komen en waar mooie kruisbestuivingen ontstaan.

Thomas is bewoner van het wooncomplex De Nieuwe Sint Jacob. Doordat de verhuurder de nieuwe ouderenappartementen niet allemaal verhuurd kreeg, besloot de verhuurder ze ook voor andere doelgroepen open te stellen. Met ook hier een levendige mix van generaties als resultaat.

SUGGESTIES VOOR WOONCOMPLEXEN

- Vraag 65-plussers niet alleen naar wat ze belangrijk vinden en hoe ze willen wonen. Vraag hen ook wat ze kunnen, wat hun passies zijn en wat zij voor jou kunnen betekenen. Als je hen vraagt waaraan ze kunnen of willen bijdragen, gaan ze 'aan'. Je benut niet alleen hun kennis en ervaring, maar zij voelen zich ook van betekenis.
- Organiseer ook activiteiten buiten werktijd. Zo kunnen mensen die overdag werken ook deelnemen. Hiermee draag je eraan bij dat bewoners van verschillende generaties elkaar ontmoeten.

TE VERMIJDEN VOOR WOONCOMPLEXEN

- Verwacht geen wonderen van een ontmoetingsruimte in een wooncomplex. Het gaat erom dat je sociale connecties stimuleert en dat kan - bij wijze van spreken - even goed in de lift.

SUGGESTIES OPGEHAALD AAN DE GESPREKSTAFELS

Over bestaande woningen/panden

Voor beleidsmakers

- Stimuleer 65-plussers om, waar mogelijk, leegstaande kamers in hun eigen woningen te verhuren aan jongeren. Als er een relatie ontstaat, zouden jongeren in sommige gevallen en desgewenst (zorg)taken kunnen vervullen.
- Neem zoveel mogelijk drempels weg voor woningruil. Zorg ervoor dat mensen kunnen ruilen, bijvoorbeeld binnen hetzelfde complex of naar een andere buurt, zonder huurverhoging.
- Houd zoveel mogelijk woningen die geschikt zijn voor 65-plussers beschikbaar voor deze doelgroep. Bekend is dat corporaties een financiële noodzaak hebben om te verkopen, om hun exploitatie, nieuwbouwprojecten en investeringen in verduurzaming rond te krijgen. Maar laten we onderzoeken of we scherpere samenwerkingsafspraken kunnen maken, onder andere over het beschikbaar houden (dus niet verkopen) van geschikte woningen voor 65-plus
- Houd er rekening mee dat voorrang op buurniveau niet overal wenselijk is. In wijken zonder voldoende geschikte ouderenwoningen moeten mensen uitwijken. Dan is een voorrangsregeling minder zinvol.
- Bouw hotels en leegstaande verdiepingen van kantoren om tot geschikte appartementen voor 65-plussers.

Over nieuwe woonvormen

Voor woningcorporaties

- Streef naar een evenwichtige combinatie van wonen, zorg en welzijn. Het is belangrijk dat wonen wordt georganiseerd in de nabijheid van ontmoetingsruimtes en welzijnsactiviteiten. Zo kan er een netwerk ontstaan van mensen die omkijken naar elkaar.
- Kijk naar wat bij Amsterdam past. Wat in Groningen werkt, werkt niet noodzakelijk hier. Neem die couleur locale mee in je plannen.
- Maak wooncomplexen met tuinen toegankelijk voor iedereen. Ook voor wie niet aangesloten of betrokken is bij een initiatief of gebouw.

Over woonmobiliteit

Voor beleidsmakers

- Verplicht ouderen niet om te verhuizen, zeker niet naar een woning buiten hun buurt. Tegelijk moeten we het principe 'zo lang mogelijk thuis in hetzelfde huis' niet verheerlijken. Het is wel degelijk belangrijk om woonmobiliteit aantrekkelijker te maken.
- Verstrek meer en duidelijkere informatie over verhuizen. Waar kan je terecht als je vragen hebt over verhuizen? Dat is nu niet voor iedereen duidelijk. Overweeg om een loket op te richten waar Amsterdammers kunnen aankloppen.
- Stel bij woningscorporaties bemiddelaars of verhuisconsulenten aan: iemand die mensen met een verhuiswens ondersteunt en begeleidt.
- Voeg meer woonsmaken toe in de hele stad. Er bestaat geen woonvorm die geschikt is voor iedereen; er is behoefte aan variatie.

Over vrijblijvend verbinden

Voor woningcorporaties

- Ga in gesprek met onderwijsinstellingen, zodat studenten studiepunten kunnen verdienen in ruil voor een stage zorg/welzijn in (gemengde) wooncomplexen. Zo ontstaat er een wederkerige relatie, in plaats van een afhankelijkheidsrelatie.
- Geef mensen de keuze of ze willen samenwonen met verschillende generaties; leg dit niet aan hen op.

Voor bewoners en burens

- Laat het aan bewoners over of ze deel willen uitmaken van een gemeenschap of niet. Het risico bestaat anders dat je mensen hun ademruimte ontnemt en afhankelijkheid in de hand werkt.

PERSPECTIEF OP VERVOLG

Het volgende Meedenkgesprek Zorgzame Buurten vindt plaats op donderdag 12 september. Onderwerp van deze tweede sessie: behulpzame buurten. Hoe kunnen we buurten ontwikkelen in stadsdeel Centrum waar bewoners naar elkaar omkijken? Meer informatie kan ambtenaar Pelle Lackamp verstrekken. Hij is bereikbaar via p.lackamp@amsterdam.nl en op 06 14 97 61 36.

COLOFON

Dit document bundelt de input van ruim 50 bewoners, experts en partners, die werd opgehaald tijdens het eerste Meedenkgesprek over Zorgzame Buurten, georganiseerd door de gemeente Amsterdam. Deze eerste editie, met als thema Toekomstbestendig Wonen, vond plaats op 8 juli 2024 in de Keizersgrachtkerk. Dit document pretendeert niet volledig te zijn en sluit alternatieve perspectieven niet uit. Tijdens de volgende Meedenkgesprekken worden nieuwe en aanvullende suggesties verzameld.

Het programma en deze tekst werden ontwikkeld door creative consultancy Cornelis Serveert.

CREATIVE CONSULTANCY
CORNELIS
SERVEERT

